

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים

פרשת נצבים - וילך

"בענין תקנת אמירת מאה ברכות בכל יום"

ויאדיר. ולפי שחטאנו לפניו חרב בית המקדש ואין מזבח וקרבן, וחפץ בשלום עמנו, [ציוונו] לומר לפניו מאה ברכות, כמו שהבטיח לאברהם אבינו שנאמר "במה אדע כי אירשנה" (לך לך טו טו), אמר אברהם אבינו לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם תודעני באי זו זכות בני מתקיימים בעולם, אמר לו "קחה לי עגלה משולשת" (שם טו), ויהו מקריבים לפני קרבן, אמר אברהם, תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן חרבנו מה תהא עליהם, אמר לו, יהו אומרים לפני ק' ברכות בכל יום, ומעלה אני עליהם כאילו הקריבו לפני כל הקרבנות. לכך תיקנו ק' ברכות, כנגד ק' פסוקים שיש במקרא שבהם כל הקרבנות, וכו' עכ"ל.⁵

ד- ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאִהבה אתו ולעבד את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך, ע"כ (עקב י ב).
מנחות (מג ב) תניא, היה רבי מאיר אומר: חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך". רב חייא בריה דרב אויא בשבתא וביומי טבי טרח וממלי להו באיספרמקי ומגדי, ע"כ.
ובפי' רש"י (שם) בד"ה מה ה' אלהיך וגו' - קרי ביה מאה, עכ"ל.
ובתוספות (שם) בד"ה שואל מעמך - פי' ר"ת דהוי מלא ויש מאה אותיות בפסוק וי"מ דמה עולה בא"ת ב"ש מאה ובקונטרס פירש אל תקרי מה אלא מאה כלומר שחייב ק' ברכות וי"מ כדי להשלים מאה באותיותיה וכי קרית מאה הרי כולן, עכ"ל.

הדר זקנים (עה"ת עקב י ב) ומוזה הפסוק רמזו חכמים לומר מאה ברכות בכל יום מדכתיב מה אל תקרי מה אלא מאה וכשתוסיף א' תקרא מאה. ותמצא מאה אותיות בפסוק והשתא איכא תרתי טעמים שאתה קורא מאה. ולפיכך אנתנו כורעים במודים, לפי שמודי"ם בגימטריא ק' כנגד מאה ברכות שאדם חייב לומר בכל יום, עכ"ל. ועי' עוד מש"כ בארוכה בזה **בדעת זקנים מבעלי התוס'** (שם).

ה- **ברכות** (ג ב) ואמר רבי חנינא: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שנאמר "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה" (עקב י ב). אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא, והאמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחי אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר "יראת ה' היא אוצרו" (ישעיה לג ו), אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא, ע"כ.

בפי' כלי יקר (עקב י ב) "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה". חז"ל אמרו (ברכות לג ב) וכי היראה מילתא זוטרתא היא, אין לגבי משה זוטרתא היא. ומקשים כאן וכי בעבור זה אמר לכל ישראל מה ה' שואל מעמך. ויש מתרצים לגבי משה היינו כשהיו ישראל אצל משה שהיה מדריכם במדת היראה אז זוטרתא היא וכו', עכ"ל.⁶

בספר צרור המור (עקב י ב) ורז"ל אמרו לתרץ קושיא מה ה' אלהיך. אל תקרי מה אלא מאה. וזה רמז על ק' ברכות שחייב אדם לברך בכל יום. כי זה דבר שהוא ביד האדם לברך ק' ברכות בתפלתו ובברכת מזונו. כי אינו דבר גדול להתפלל לשם

"אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם" וגו' ע"כ (נצבים טו).
ובפי' רש"י (שם יב) באמצע ד"ה והוא יהיה לך לאלקים, ומדרש אגדה למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקלות, לפי ששמעו ישראל מאה קלות חסר שתיים, חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייס אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלייה והרי אתם קיימים לפניו, עכ"ל. כ"ה בתנחומא (אות ב).

א- "וְיִשְׁנַתֶּם לְבַבְיָדָה וְדַבַּרְתֶּם בְּסִי וְכוּ' וּבְשִׁבְבָה וּבְקוֹמָה" ע"כ. (ואתחנן ו)

ובבעל הטורים (שם) ובקומך. תגין על הק', לומר כשיעמוד בבוקר יתפלל ק' ברכות (עי' מנחות מג ב) וינצל מצ"ח קלות (עי' פ"י כי תבוא) ועוד שתיים, "גם כל חלי וכל מכה" (שם כח טא), עכ"ל.

וכ"ה **בספר הרוקח** (הלכות ברכות ס"י שכ) סדר ברכות, יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם, יתברך שמו מפי קדושי אשר חשק בבני ישראל ושאל ממנו לברכו בק' ברכות כל היום, כדאמר ר' [מאיר] במנחות בפ' התכלת (מג ב) חייב אדם לברך ק' ברכות בכל יום. "מה ה' אלהיך שואל מעמך" (עקב י ב) אל תקרי מה אלא מאה, להגן על צ"ח קלות הכתובים במשנה תורה (בפרשת כי תבוא), וכשתדרוש "גם כל חלי וכל מכה" (שם כח טא) הרי ק'. לכך נבנה בית המקדש גבוה ק' אמה (מדות פ"ד מ"ו) כנגד "מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה" (שם).¹ לכך רמז בשיר המעלות "אשרי כל ירא ה'" (תהלים קכח) כל אותיות א"יב במזמור לבד מן ק', וכתב "הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'" (שם ד) יברך כתיב, כי כן בגימטריא ק' יברך על שם ק' ברכות יברך. וכו', עכ"ל.²

ב- "ויאמר ה' אל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ" וגו' ע"כ (לך לך יב א).
ובספר פענח רזא (לך לך) בד"ה לך לך פי' רש"י להנאתך וכו' דשם אתה זוכה לבנים, לכן ל"ך ל"ך בגימטריא מא"ה, לרמוז על מאה ברכות שעתידין בניו לברך בכל יום, וכן רמז בפסוק "הנה כ"י כ"ן יבורך גבר" (תהלים קכח ד), כ"י כ"ן בגימטריא ק', עכ"ל.

"וַיִּבְרַכְהוּ וַיֹּאמְרוּ בְרוּךְ אֲבָרָם לְאֵל עֲלִיוֹן קִנְהַ שְׁמַיִם וְאָרֶץ" ע"כ (לך לך יד ט)

בבעל הטורים (שם) בד"ה ברוך אברם לאל עליון. **שבעה פסוקים בתורה שכתוב בהם ברכה להקב"ה**. "ברוך ה' אלהי שם" (נח ט כו). "וברוך אל עליון" (לך לך יד כ). "ויאמר ברוך ה' אלהי אדני אברהם" (חיי שרה כד כז). "ואקוד ואשתחוה לה' ואברך את ה'" (חיי שרה כד מח). "ויאמר יתרו ברוך ה'" (יתרו יח י). "ואכלת ושבעת וברכת את ה'" (עקב ח י). "ולגד אמר ברוך" (וואת הברכה לג כ). **ובהם ק' תיבות כנגד ק' ברכות שבכל יום** (עי' מנחות מג ב) וכו', עכ"ל.³

ג- **בפירושי סידור התפילה לרוקח** (א מאה ברכות) **ברוך ה' אלקי ישראל אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם ישראל**, אשר קדשו לעולם ובראם לכבודו להללו בכל עת. כי כל הנקרא בשמו לכבודו בראם. וחפץ לצדקנו, ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה

⁵ **בספר שפתי כהן** (סוף פ"י ויקרא, גימטריאות) ד"ה מכס גימטריא מאה, רמז למה ברכות בכל יום, שכל האומר מאה ברכות בכל יום כאילו הקריב קרבן, עכ"ל.
⁶ **שם: ואני אומר** זהו כוונת הפסוק שאמר "ועתה ישראל", מה הוא ועתה, אלא לפי שנאמר אחר כך "וידעתם היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו ולא ראו את מוסר ה' אלהיכם" וגו' (שם יא ב), וכל הסיפור "עד עיניכם הרואות את כל מעשי ה'" וגו' (שם ז), כך ביאורו אילו בקשתי היראה מן בניכם אשר יקומו מאחריכם אשר לא ראו כל הנוראות אשר עשה ה' למען היתה יראתו על פניהם, אז ודאי הייתי שואל דבר גדול כי ודאי קשה להכניס את האדם בעול היראה כי רב הוא. אמנם ועתה רצה לומר הדור הזה אתם ראו (ירמיה ב לא) כי בעיניכם ראיתם כל הנוראות אשר עשה האלהים כדי שיראו מלפניו וכבר אתם מורגלים במדת היראה, לפיכך ועתה באשר הוא שם שאלה קטנה ה' שואל מעמך. **זה שאמר לגבי משה זה דור המדבר שהיו בזמן משה להם ודאי מילתא זוטרתא היא היראה**, ומן היראה יבוא למדריגת האהבה זה שאמר הכתוב ולאִהבה אותו. ומסיים לטוב לך היינו קיבול שכר כפירוש רש"י, והזכירו בסוף לומר שסוף השכר לבוא מעצמו ולא שתהיה תחילת כוונת עשייתך לשם קיבול פרס, וכו' עכ"ל.

¹ **בבעל הטורים** (וילך לא טז) וקם העם. תגין על הקו"ף. לומר שימאסו בק' ברכות ובבנין של שלמה שהיה ההיכל ק' אמה (מדות פ"ד מ"ו), עכ"ל.
² **שם:** וכנגד כל ברכה י' זהובים שכן, כדאמרינן בשחיטת חולין בפ' כיסוי הדם (פו א). וסימניך כי סמך "עשרה זהב משקלם" (חיי שרה כד כב) אצל "ברוך ה' אלהי אברהם" (שם כז), הרי לקי' ברכות אלף זהובים "ההאלף לך שלמה" (שיר השירים ח יב), עכ"ל.
³ **שם:** וז' פסוקים כנגד ז' ברכות שבשבת ויום טוב. ובה' מהם השם אצל ברוך כנגד חמשה חומשי תורה שצריך לברך עליהם תחילה (ברכות יא ב), ואם תצרך עמהם "וברוך אל עליון" יהיו ו', כנגד ו' סדרים, עכ"ל.
⁴ **שם:** ואנתנו נפרש כל אחד ואחד. להודיע לבני אדם ביאור כל אחד, וכמה תיבות בכל אחד, בלי לגרוע ובלו להוסיף, כפי אשר קבלנו מרבותינו [ויעתה ישראל מה השם [אלקיך] ש(ו)אל מעמך" וגומר (עקב י ב), ואמרו רבותינו ברוך שבחר בדבריהם (מנחות מג ב) אל תיקרי מה אלא מאה ברכות. ומי איכא מידי דלא רמז משה באורייתא, רמזו כי באותו פסוק יש ק' אותיות, כנגד ק' ברכות אם שואל מלא, ואם אינו מלא אלא תצטרף כל הפסוק במקום אות אחת, עכ"ל.

מעידים שהקב"ה הוא האדון של הבריאה כולה, מאת הברכות הם ממלאים את מאת האדנים למשכן של כל יהודי, עכ"ל.¹⁰

ח-

"וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בְּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ אֶלְהִים" וגו' ע"כ: (וזאת הברכה לג א)

בעל הטורים (שם) משה איש האלהים. ר"ת מאה וס"ת השם וס"ת משה. וזהו "ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים" (לעיל א יא) שאמר תנו לו מאה ברכות בכל יום (מנחות מג ב), ובכל ברכה וברכה יו"ד זהובים (חולין פו א) הרי אלף. לכך אמר יוסף השם עליכם ככם אלף פעמים משלי. ויברך אתכם משלו (דב"ר א יג). הפסוק מתחיל בו"ו ומסיים בו"ו לומר שברוך י"ב שבטים, עכ"ל.

מבואר דבתקנת מאה ברכות בכל יום, היתה כבר ע"י משה רבינו, וצריך ביאור הא לכאורה עדיין לא נתקן סדר הברכות עד אנשי כנסת הגדולה.

בספר בן איש חי (שנה ראשונה פרשת בלק, הקדמה) ודע דאע"ג דכל הברכות אנשי כנה"ג שהם עזרא הסופר ובית דינו תיקנום, אל תסבור לומר דמימות מרע"ה עד כנה"ג לא היו מברכים כלל, דדבר זה לא יתכן מכמה טעמי תריצי. אך הענין הוא כמו שהיה בתפילה, דקודם אנשי כנה"ג היה כל אחד מסדר תפילתו כפי צחות לשונו, עד שבאו אנשי כנה"ג ותקנו י"ח ברכות על הסדר שיהיו ערוכות בפי הכל בשוה, וכן היה ענין הברכות שהיה כל או"א מברך ומסדר ברכותיו כפי צחות לשונו, ובאו אנשי כנה"ג ותקנו נוסח כל הברכות שיהיו ערוכות בפי הכל בשוה, וכמ"ש הרב ידי אליהו גאליפפה ז"ל (דף ב) יע"ש וכו',¹¹ עכ"ל.

ו"ל לפי זה דהביאור בתירוץ הגמרא 'לגבי משה מילתא זוטרתא היא', היינו לאחר שתיקן שיברכו מאה ברכות ושיהיו נזחרים בהם בכל יום, אז תקרא היראה 'מה' לומר שמילתא זוטרתא היא, ועד"ר שנתבאר בספר בן יהוידע.

ט-

קדן אורה (מנחות מג ב) שם גמרא, חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר ועתה מה כו' ופירש"י ז"ל אל תקרי מה אלא מאה. נראה שכיוונו ז"ל לישב האי דיוקא דמשמע דשואל מעמך מה היינו מילתא זוטרתא, וכקושית הש"ס בברכות (לג ב) לזה אמר (דאין תאמר) [דאל תיקרין] מה אלא מאה ברכות היינו שחייב לברך בכל יום מאה, דעיקר הכוונה בברכה להדבק בו יתברך בכל ברכה וברכה, ואמרינן במסכת חגיגה דף ט ב אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד, מבואר מזה דהרוצה לשנות פרקו ולא יהי' שכוח ממנו הוא מאה פעמים ואחד, ובמאה עדיין נקרא לא עבדו, כי באפשרי שימשול השכחה בו אף על פי שלא נחסר אלא האחד אחר המאה, ועיקר משנה הפרק היא לשום בזכרוננו האבת ה' ויראתו, וכיון שאמר מה ה' שואל כו' ש"מ דמאה ברכות בכל יום המה חיובי למען הדבק בו זכרון השם הגדול ואהבתו ויראתו, וע"ז נאמר מה ה' שואל מעמך, כ"א עוד תוסיף אחד תהי' עבודתך שלימה ולא תסור מאחריו אפילו כרגע, וזש"כ שם כ"א ליראה כו' לטוב לך, יכוין כי לא יגע בך רע לבא לידי שכחה ח"ו אפילו כרגע, כאשר יקרא השונה פרקו מאה פעמים בשם לא עבדו, יזכנו ה' לעבודתו התמה בירושלים עיר הקודש בב"א. וע"י מהרש"א ז"ל בח"א.

"וְאֵתֶם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים פְּלֶכֶם הַיּוֹם" (ואתחנן ד ד) **ובבעל הטורים** (שם) ואתם הדבקים. תגין על הק', רמז לברך ק' ברכות בכל יום (ע"י מנחות מג ב), עכ"ל. הרי שרמז לנו הכתוב כי בסיבת וע"י שיברך מאה ברכות יגיע לידי דבקות בהש"ת.

-לתגובות בתא קולי: 6243666-2-152-
-ובפקס: 6243666-2-153-

ולברך על מזונו, ובזו משלים ק' ברכות, וכו'.⁷ **והמשלים ק' ברכות בכל יום, חשוב עליו כאלו מקיים ליראה את ה' וללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את ה' ולשמור מצותיו.** והוא עובד מאהבה ומיראה ועובד את השם והולך בדרכיו ושומר מצותיו. בענין שבוה מקיים כל התורה כולה. **ולפי שזה אינו טורח גדול לאדם בהשלמת ק' ברכות. אמר מה ה' אלהיך שואל מעמך, עכ"ל.** ומתיישב בזה שפיר מה שנתקשו בזה [הובא בכלי יקר].

ובספר **בן יהוידע** (מנחות מג ב) שם היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך" (עקב י ב). כתבו התוספות פירש בקונטרס אל תקרי מה אלא מאה ע"ש. והדבר פשוט הוא, כי תיבת מה יש לה מספר כולל שהוא אחד כמשפט כל מספר שיש לו אחד יתר עליו, ואם תוסיף על מה יהיה אותיות מאה. אמנם נ"ל בס"ד הענין הוא על דרך כל אל תקרי דאמרינן בעלמא, והוא כי על פשט הפסוק הקשו בגמרא (ברכות לג ב) וכי יראה מלתא זוטרתא היא דקאמר עלה מה, ומתריך אין לגבי משה רבנו ע"ה מלתא זוטרתא היא. אך מלבד זה י"ל כי הנזחר במאה ברכות בכל יום הרי זה בודאי יהיה בעל יראה בנקל, כי יתקדש ע"י המאה ברכות ומלבשתו יראה, על דרך שאמר ר' מאיר גבי תורה לשמה ומלבשתו עונה ויראה (אבות פ"ו מ"א), ואם כן לאיש זה היראה היא מלתא זוטרתא, ולזה אמר אל תקרי מה למדרש דיראה מילתא זוטרתא היא, אלא תקרי תחלה מאה דהיינו למדרש במאה ברכות שיהיה נזחר בהם בכל יום, ואז תקרי מה ביראה לומר שהיא מילתא זוטרתא, עכ"ל.

באמרי אמת (ליקוטם, עמוד קטז) בחור אחד שאלו, איך מגיעים ליראת שמים, והשיבו שחז"ל (מנחות מג ב) דרשו מהפסוק, "ועתה ישראל מה ה"א שואל מעמך כ"א ליראה" וגו' (עקב י ב), שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, מכאן שאם נזחרין במאה ברכות מגיעים ליראת שמים, עכ"ל.

י-

במהרש"א ח"א (מנחות מג ב) שם חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר כו' פירש"י קרי ביה מאה עכ"ל, לפי מה שהבינו התוספות מפירושו דר"ל אל תקרי מה כו', אינו מפורש טעמו אמאי נימא אל תקרי מה כו'. **ולולי דבריהם** היה נראה לקיים פירש"י כפירוש ר"ת, דר"ל קרי ביה בפסוק אותיות מאה. **ועי"ל** אל תקרי מה כו' דלפי פשוטו דקאי מלת מה אכי אם ליראה כו' קשה וכי יראה מלתא זוטרתא היא כו' כדמקשינן בפרק אין עומדין ובפ"ג דמגילה, וע"כ דרשו מינייה אל תקרי מה אלא מאה וה"פ דקרא מה ה' אלהיך שואל וגו' מאה ברכות ששואל הקדוש ברוך הוא מעמך, אין כוונתו כ"א ליראה וגו' שהיא ודאי מלתא רברבי וכו',⁸ עכ"ל.

ונראה דבא ליישב קושיית הגמרא וכי יראה מילתא זוטרתא היא, והוא דמכיון דלא קרינן מה אלא מאה א"כ לא נתפרש כאן דהיראה מילתא זוטרתא היא.

יז-

"וַיְהִי מֵאֵת כֶּסֶף הַפְּסֹף לְצִקַּת אֶת אֲדָנָי הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֲדָנָי הַפְּרֻכָּת מֵאֵת אֲדָנָי לְמֵאֵת הַכֶּסֶף כֶּסֶף לְאֲדָנָי" ע"כ (פקודי לח כו) **בעל הטורים** (שם) מאת האדנים. כנגד "מיוסדים על אדני פז" (שה"ש ה טו), וכנגדם תקנו מאה ברכות בכל יום (ע"י מנחות מג ב), עכ"ל.

בספר מגלה עמוקות (ואתחנן אופן עה) כתב, **כי כבר התחיל משה לתקן לישראל מאה ברכות, כשנתן מאה אדנים למשכן שהם כנגד מאה ברכות וכו', עכ"ל.**

בחידושי הר"ם (פ' פקודי שם) איתא בד"ה מאת אדנים למאת הככר ככר לאדן. מאת אדנים הוצרכו למשכן, ומאה ברכות צריך האדם לברך בכל יום, וכמו שהאדנים היו היסודות של המשכן, כן הם הברכות היסודות של קדושת ישראל, של קדושת כל יהודי ויהודי, אדן מלשון אדנות, ועל ידי הברכה

⁷ שם: ובשבת שאינו משלים י"ח ברכות. אמרו שם רבי חייא בריה דרב הוה אמר בשבתא גיומא טבא טרח ומלא באספרמקי ומגדי. **פירוש שחייב אדם בשבת לאכול מיני מגדים ופירות ולברך עליהם וסוף עד שישלים ק' ברכות** ומה שאמרו אל תקרי מה אלא מאה הוא כדמות אסמכתא. לפי שיש בזה הפסוק צ"ט אותיות ועם האל"ף שמוסיפין הם מאה אותיות כנגד ק' ברכות. וכל אות ואות כנגד ברכה אחת, עכ"ל.

⁸ שם: וע"פ דעת חכמי האמת בסוד נפש רוח נשמה דמיון כהן לוי ישראל דלכך היו ק' ברכות שמעשר מן המעשר מהם יבא לחלק הנשמה ברכה אחת שהיא חלק אלוה ממעל, ורמז על זה חסר האי' ממאה שהיא הברכה האחת ממאה הברכות היא בסוד הנשמה ממעל ליראה ה' וגו', ובזולת האי' הוא מה שהוא מורה על דבר קטן, אבל אם אות האי' שהוא חלק הנשמה נעשה מאה בסוד אי"ק וק"ל, עכ"ל. וכ"ה עדר"ו בח"א מהרש"א עירובין (נד ב) ד"ה תנא ליה.

⁹ ובספר אמרי אמת לכ"ק אדמו"ר מגור זצ"ל כותב: אי בשם החי' הר"ם ז"ל שמאת אדנים שהיו במקדש הם רמז למאה ברכות שבכל יום, וי"ל דששים אדני הנחשת שהיו בחצר הם כנז ששים הברכות הפותחות באשר קדשנו במצוותיו,